

90. výročí otevření Českobratrského sboru ve Dvoře Králové nad Labem

Vážení hosté, sestry a bratři,

Je to dnes téměř na den, co se před 90ti roky konalo slavnostní bohoslužebné shromáždění u příležitosti dostavby a otevření této modlitebny, a 50 let, co jsme uváděli do provozu nový sborový dům, včetně modlitebny po generální opravě. Připomeňme si proto, co bylo podnětem k jejich vybudování.

Jeden z prvních písemných záznamů o evangelicích ve Dvoře, o kterém vím, nás vrací ještě o 30 let zpět k roku 1893, kdy proběhlo sčítání lidu a 17 obyvatel se hlásilo k evangelické víře. Můžeme předpokládat, že to byli oni, koho se roku 1901 ujal vikář Dvořák z Hořic.

Pravidelná shromáždění se konala od roku 1911, kdy se služby ve Dvoře ujímá sbor v Semonicích. Shromáždění se účastnilo 20-30 věřících.

V roce 1915 se služby ujal tovární úředník František Procházka. Bohoslužby se konaly v propůjčené třídě měšťanské školy, biblické hodiny po rodinách.

Po projednání se sborem v Semonicích byla v roce 1919 ustavena kazatelská stanice ve Dvoře Králové. Předsedou byl zvolen br. Procházka. K 1. lednu 1920 bylo členy kazatelské stanice 84 dospělých a 68 dětí. Jmění činilo 562 Kč a 53 haléře.

Roku 1921 byl ustaven filiální sbor Českobratrské církve evangelické ve Dvoře Králové, administrovaný ze Semonic. Cituji z archivních spisů: „... do roku 1921 vyrostl sbor o 1150 duších. Bylo velikým nedostatkem, že nebylo místnosti pro shromáždění a pro dobrou práci. Ve školní třídě měšťanské školy tísnilo se při shromážděních lidé a mnozí odcházeli pro nedostatek místa.“

V roce 1921 jsme školu opustili a shromáždění se konala v katolickém kostele. Jak tomu došlo se dočteme V zápisu staršovstva z 16. března 1921: „Na naší žádost poskytla nám Církev československá v bývalém katolickém chrámu, dne 6. března t.r. zabraném, místo, a konány tam.... dne 20. března prvé služby Boží.“

Během času se ukázalo, že to nebylo dobré rozhodnutí, a shromáždění se přemístila do pronajatého sálu hotelu Grand. Protože ani to nebylo plně vyhovující, rozhodlo se staršovstvo radikálně řešit problém s místem *shromažďovacím a pro ostatní duchovní práci.*

V roce 1922 se staršovstvo rozhodlo, cituji: „Zakoupit pozemek s hostincem a zahradním domem od pana Otakara Matouše z Biskupic na Moravě. Mysleli jsme, že jsme u cíle, ale nemělo tak být. Obě budovy byly obsazeny nájemníky,

keré chránil bytový zákon, v předním domě byl dokonce nekoncesovaný hostinec.“ K dispozici byla sice jediná místnost, ale pozemek byl dostatečně veliký pro uvažovanou stavbu.

Zprávy z archivu doplním vzpomínkou setry Jany Růžičkové na její babičku, která byla manželkou kurátora bratra Procházky.

„Babička vyprávěla o tom, jak šla kupovat mléko. V obchodě, tedy v mlékárně, byla ona a ještě jedna kupující paní. Mlékařka jim s lítostí sdělila, že už má mléko jenom pro jednu. Obě ženy se domluvily, že se o tu poslední porci rozdělí. Když vyšli před obchod, dali se do řeči a babička Procházková vyprávěla jaké mají evangelíci starosti s místem pro nedělní shromáždění. A milá paní se ji otázala, jestli by si nechtěli i koupit hostinec, který zdědil pan Matouš a dal ho do prodeje.“

A tak nad „bandaskou“ mléka se rodil nápad na koupi příštího sborového domu.

Začala intenzivní jednání o stavbě nové shromažďovací budovy – kostela. Připomenu jen podstatná data průběhu jednání a stavebních prací:

- **22. dubna** staršovstvo schválilo návrh na stavbu, který předložil architekt Josef Trnka z Jaroměře.

- **26. dubna** probíhala na místě stavby čilá debata. Bratr Filipi podal pozměňující návrh na „*zmenšení rozměrů novostavby, sál o proponovaných rozměrech by při obyčejných shromážděních zůstal nevyplněn. Upozorňuje dále na chybu, která by se stala stavbou stoupající podlahy, že by se sálu pro večery produkční se stolním zařízením použití nemohlo.*“

Návrh byl přijat, a to: „*Rozměry sálu buďte zmenšeny. Podlaha budiž rovná, nestoupající. Místo lavic přijdou židle.*“ Trochu předběhnu dobu. Ještě dvakrát se jednalo o pořízení lavic, a to v roce 1946 a později na návrh faráře Humla. Oba záměry nebyly z finančních důvodů realizovány.

- **29. dubna** bylo svoláno mimořádné sborové valné shromáždění které návrh na stavbu modlitebny a rozpočet schválilo.

- **19. května** byly předány plány stavby městské radě ke schválení.

- **28. května** byly plány městskou radou schváleny.

- **6. června** - „*Stavitel Josef Trnka potvrzuje zadání stavby modlitebny. Očekáváme ukončení a předání stavby do 15. října t.r.*“

- **8. července** bylo rozhodnuto o změně podlahy. „*Na místo podlahy dřevobetonové budiž provizorně prkenná z 15 cm širokých prken, na které*

později budou položeny parkety.“ Později byla přijata další změna. Z důvodu nedostatku suchých palubovek na prkna hrubá široká s dodatkem, až se vylepší finanční situace sboru, bude položena podlaha parketová. Byla zadána výroba židlí, stolu Páně a kazatelny.

- **Zápis z 2. srpna** : *„Modlitebna uvnitř bude dohotovena, na chór se pracuje, betonování bude dohotoveno příští týden. Zbývá omítka vnější a drobnější práce, což dá ještě 14 dní práce.“*

- **27. srpna** *„Br. Procházka oznamuje, že sbor náš je zhruba dohotoven a zbývá již jen položení podlahy a práce řemeslnické (truhlář, sklenář), takže může se otevření a posvěcení sboru konati 23. září t.r.. Služby Boží budou se konati již 9. a 16. září. Po 16. září se místnost vybělí a upraví k otevření.“*

Další čas do otevření zaplnily přípravné práce a organizace slavnostního otevření sboru, které se konalo **23. září 1923**.

Jak probíhala slavnost, je zapsáno v zápisu ze schůze staršovstva z 5. října 1923: *„Bod 2. Zpráva kurátora: Slavnost otevření našeho sboru, dne 23. září 1923 se za krásného počasí a veliké účasti místního i cizího obecenstva vydařila. Slavnost skončena za povznesené nálady, všichni jsme cítili, že den tento je mezníkem a dnem historickým... Ty krásné dny minuly a my jsme děkovali Hospodinu, že vyslyšel naše prosby. Měli jsme svůj sbor, v předu do ulice místnost pro drobnou práci, v zahradním domku v jedné místnosti zůstával náš vůdce bratr František Procházka.“*

Konečné vyúčtování bylo na Valném shromáždění dne **17. února** jednohlasně schváleno. Celkové náklady činily 253.300,- Kč.

Zbývá dodat, jak sbor, který jako kazatelská stanice při svém založení roku 1919 měl k dispozici 562 K a 53 hal., nashromáždil finanční prostředky, aby mohl realizovat svoje investiční záměry. Nejlépe je odcitovat záznam z archivu: *„Co jsme byli povinni učiniti, učinili jsme. Náš vroucí dík a srdečná vděčnost patří všem těm, kdož bratrsky nás podepřeli a podpořili. Zdůrazňujeme však, že jen rostoucí vírou ve sboru roste i obětavost.“*

Sbor sice získal důstojné shromažďovací místo, ale řešil jen částečně svůj záměr – vybudovat vhodné místo pro práci sboru. Nadále chyběly místnosti pro menší sborová shromáždění, kancelář, důstojné ubytování pro kazatele. A tak již v roce 1934 byl připraven návrh na přestavbu sborového domu. Ale finanční problémy, únava a druhá světová válka vše odsunuly. Jediné, co se v této době mimo drobné udržující práce provedlo, byla úprava interiéru kostela. Stůl Páně a kazatelna byly zvednuty na stupínek a bylo pořízeno dřevěné obložení.

Další obnovení jednání o řešení sborových prostor se objevuje v „Závěrečné zprávě“ staršovstva za rok 1944 – cituji: „*Bude nejlépe postavit účelovou, novou faru s potřebnými úředními místnostmi, se sálem pro zimní shromáždění nedělní, pro práci školní mládeže, a pro dorost a mládež a bytem pro faráře.*“

Tato myšlenka nezapadla a již **19. července 1945** staršovstvo zahajuje debatu o stavbě sborového domu. Přípravné práce se naplno rozběhla za vedení faráře Stanislava Růžičky a kurátora Jana Vávry.

V zápisu z porady starších se zástupcem synodní rady pro věci stavební ing. arch. Barešem se dočteme:

„*Čten informační záznam, pořízený u městského stavebního úřadu. Hlavní podmínky:*

- 1. Nutno čekat na nový zastavovací plán města.*
- 2. Po dobu jednoho roku žádný příděl stavebních hmot.*
- 3. Pro nedostatek bytu nesmí se stará budova bourat.*
- 4. Přizpůsobení stavby vedlejší stavbě gymnasia.*

Br. Arch. Bareš konstatuje, že přizpůsobení stavby, vedlejší budově gymnasia bude na poměrně úzké prostoře dosti těžko proveditelné. Činí dotaz, zda by bylo možno postavit budovu jinde, na místě způsobilejším.“

Bylo hledáno a navrženo průčelí starého hřbitova v Jiráskově ulici.

„*Arch. Bareš prohlédl stavební místo u starého hřbitova a shledal je za velmi přizpůsobivé nejen pro stavbu fary, ale i pro stavbu kostela. Po projednání ve stavební kanceláři byl, uznán tento projekt pro město za velmi přijatelný.*“

Další a velice zajímavou a pro nás asi neznámou zprávu nalézáme v zápisu ze **7. září 1946**.

Cituji: „*V regulačním plánu města by se měl starý náš sbor zbořit náhradou za pozemek a cenu budov. V dohledné době by snad tomu nedošlo a sbor by se měl rozhodně bránit.*“ Regulační plán byl změněn a ke zboření sboru nedošlo.

O přípravných pracích máme jen kusé písemné doklady, ale je zřejmé, že v jednání byly oba návrhy.

Arch. Bareš i ing. Princ ze stavebního odboru MNV upřednostňovali návrh stavět na „starém hřbitově“. Seniorátní senior br. Pavlínek upozorňuje na rozhodnutí synodní rady, že dává souhlas ke stavbě sborového domu a ke stavbě kostela dalo zamítavé stanovisko. Nemalou roli by hrálo i finanční zatížení sboru a nejasná politická situace. Od stavby v Jiráskově ulici se nakonec odstoupilo. Ovšem po únoru 1948 se situace rychle měnila v neprospěch církvi a děj dostává rychlý spád.

23. dubna 1948 byla urychleně svolána mimořádná schůze staršovstva. Zápis: „*Po uvítání br. farář zahájil jednání o plánech. Církevní stavby budou hodně seškrtány v 5tiletém plánu, ale my doufáme, že stavba našeho sborového domu bude povolena s tím, že v této stavbě bude 5 bytových jednotek ... Vypustí se zmínka o sále, který by nám mohl brzdit ve vyřízení žádosti o povolení stavby sborového domu.*“

Hned druhý den, v neděli 24. dubna 1948 se sešlo sborové shromáždění, na kterém „*vyložil br. farář Růžička plán stavby sborového domu v pokračování fronty reálného gymnasia.*“ Sborové shromáždění stavbu sborového domu schválilo.

Tlak na církve komunistickým režimem se rychlým tempem stupňuje. To by zasluhovalo zvláštní pojednání, ale uvedu alespoň část zápisu z mimořádné schůze staršovstva z jednání o návrhu církevního zákona: „*Nepřijmutí osnovy církevního zákona není projevem odporu, ale skutečné citění náboženské. Trváme na církevním zřízení, které musí být respektováno, jinak nemůžeme osnovu církevního zákona přijmout.*“

Jak další vývoj ukázal, vládnoucí politická garnitura nemusela vůbec nic respektovat a nastolila tvrdou diktaturu komunistické ideologie. A tak nepřekvapil závěr jednání o povolení stavby sborového domu. Zápis z 11. února 1949 je velmi stručný: „*Stavba v pětiletce nám není povolena.*“

Ale myšlenka na nový sborový dům neusnula. Zásluhou faráře Emanuela Humla a kurátora sboru Jana Vávry a značným úsilím členů sboru se v letech 1960 – 1963 uskutečnila výstavba sborového domu a generální rekonstrukce sboru – modlitebny, převážně svépomocí. Sbor tak po 40 letech dokončil to, co bylo započato v jeho začátcích. Konečně získal sborové místnosti a farářská rodina důstojné bydlení.

Péče o sborové budovy i nadále pokračovala. Přestavbou podkroví došlo k rozšíření obytných prostor, opravila se fasáda sborového domu. Za zmínku stojí, že byl zásadně změněn interiér kostela, kdy na čelní stěnu byl umístěn kříž, jako symbol křesťanského vyznání. V posledních letech jsme provedli zateplení fasády sborového domu a rekonstrukci bytu faráře. Rovněž kostel se dočkal nové fasády. Většina uvedených prací byla provedena svépomocí členy sboru, financována dary a půjčkami církve a Jeronymovy jednoty.

Dnes jsem se věnoval převážně stavebním věcem. Je ale dobré vědět, jak byl náš kostel – sbor budován a jaké vydává svědectví o víře a obětavosti našich předků a i dnešních členů sboru.

Na závěr přidám malou poznámku:

Byla tady řeč o podlaze ve sboru. Měla být z dřevobetonu, parket, palubek, ale nakonec bylo přijato provizorní řešení – obyčejná prkna, s výhledem že budou časem vyměněna – až bude líp! Co všechno se za těch devadesát let v kostele změnilo, ale podlaha všechno přežila, drží a slouží. Když se tak někdy na ní dívám, napadá mě občas takové přirovnání. Není to podobné s naším sborem, společenstvím? Když se pokládala podlaha vrcholilo přestupové hnutí. Sbor měl víc jak tisíc členů, několik skupin mládeže a nedělní školy, ve školách se vyučovalo náboženství. Ale jak šel čas, objevily se i problémy, nastal úbytek členů, byly problémy finanční, přehnala se válka, přišla dlouhodobá nepřízeň komunistického režimu. Tak uplynula desetiletí a sbor žije a má tu svoje místo, nacházíme zde povzbuzení ve víře. Důvěřujeme a spoléháme se, že s Boží pomocí tak bude i nadále.

Co říci na závěr?

Zakončím známým a stále aktuálním veršem žalmu 127, ale použiji přebásnění tak, jak je v našem evangelickém zpěvníku:

„Dům nestaví-li pevně Pán,
byť budoval ho mistr sám,
Je na nic všecka práce ta,
Je zbytečná ta lopota!“

Stanislav Štěpař, 22. září 2013